

แนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน

Guideline of Development Watparattaphum Songkla Province to Be Vipassana Meditation Center

¹พระชยพล ไชยถาวร, ²เวทย์ บรรณกรกุล และ ³วิโรจน์ คุ่มครอง

¹Phra Chayapon Chaitavorn, ²Wate Bunnakornkul and ³Viroj Koomkrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: ¹hnonkub@gmail.com, ²wate.ban@mcu.ac.th, ³wirot.khum@mcu.ac.th

Received December 22, 2021; Revised February 1, 2022; Accepted March 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อแก้ปัญหาความเข้าใจผิดในเป้าหมายการปฏิบัติธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมคือการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็นสองระยะ คือ 1) วิจัยเอกสาร 2) เป็นการประเมิน สรุปผลความสมบูรณ์ด้วยการสัมภาษณ์ และทำแบบสอบถาม โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากปฏิบัติของวัดป่ารัตภูมิ จำนวน 268 รูป/คน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SWOT Analysis และสรุปผลในรูปแบบ CIPPI Model และนำเสนอด้วยสถิติเชิงบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า วัดป่ารัตภูมิประสบผลสำเร็จได้เพราะมีปัจจัยสำคัญ คือ 1) ด้านบริบท วัดป่ารัตภูมิมีชุมชนสนับสนุน 2) ด้านปัจจัย ภายในสภาพแวดล้อมสงบ (อาวาส) เดินทางสะดวก (โคจรคาม) อาหารสมบูรณ์ (โภชนะ) มีความร่มรื่น (อุตุ) พระวิปัสสนาจารย์เพียงพอ (ปุคคลละ) มีการส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมบรรลุผลตามเป้าหมาย 3) ด้านกระบวนการ มีนโยบายทั้งการศึกษาและปฏิบัติตามข้อวัตรสอดคล้องกับหลักคัมภีร์พุทธศาสนา (ภัสสะ) 4) ด้านผลลัพธ์ ใช้หลักการเจริญสติปัฏฐาน 4 ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ความสงบใจด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (อิริยาบถ) 5) ด้านผลกระทบ เกิดศรัทธาที่จะสนับสนุนสำนัก

จากผลการวิจัยพบว่า สัปปายะ 7 ของวัดป่ารัตภูมิมีความเหมาะสม เป็นเครื่องสนับสนุนแนวทางการพัฒนา คือ สามารถแก้ปัญหาความเข้าใจในการปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักการทาง

พระพุทธศาสนา หวังว่างานวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับวัดและสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆ ในอนาคต เพื่อประโยชน์ของสังคมและโลกต่อไป

คำสำคัญ: แนวทาง; การพัฒนา; สำนักวิปัสสนากรรมฐาน

Abstract

The objective of this study was to present guidelines for the development of the environment in the practice of Vipassana meditation according to Sappaya 7 principles in order to resolve misunderstandings about the goals of Dharma practice. By using a mixed research methodology, quantitative research and qualitative research method/documentary, which was divided into two phases: 1) documentary research 2) as an assessment. The results of completeness were summarized by interview and questionnaire by selecting a sample from 268 practitioners of Wat Pa Rattaphum. The data was analyzed using SWOT Analysis, then summarized in the form of the CIPPI Model and presented in the Descriptive Statistics formation. It was found that:

Wat Pa Rattaphum was successful because of the following important factors: 1) Context, Wat Pa Rattaphum has community support 2) Factors, peaceful environment (abbot), convenient transportation (orbit), complete food (nutrient), shady (meaning), monks enough Vipassana Master (Pukkha) is encouraged to practice Dhamma to achieve the goals; 3) Process, there is a policy for both education and observance of the ordinances consistent with Buddhist scriptures (passa); 4) Productivity, it employs the 4 foundations of mindfulness practice, which enables dharma practitioners to have peace of mind through precepts, concentration, and wisdom; and 5) Effect, it has faith to support the office.

From the research results, it was found that Sappaya 7 of Wat Pa Rattaphum was appropriate. It is a tool to support the development approach, that is, to be able to solve problems, understand and correct practice. According to Buddhist principles, I hope that this research will be a development guideline for temples and other dharma practice centers in the future for the benefit of society and the world.

Keywords: Guideline; Development; Vipassana Meditation Center

บทนำ

ยุคสมัยปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญขึ้นมาก มนุษย์อาศัยศักยภาพทางความรู้ดังกล่าวพัฒนาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เพื่อบำบัดความทุกข์แต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางหยุดความทุกข์ที่พัฒนาตามทันยุคสมัยได้ตลอดเวลา บางครั้งจึงต้องพึ่งพาความรู้ที่ตนเองไม่เข้าใจเพื่อบำบัดและบรรเทาความรู้สึกของความทุกข์ที่ตนประสบอยู่ในหลักความเชื่อต่างๆ ที่พอจะหาได้ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อที่จะยอมรับ และใช้ยึดเหนี่ยวไปตามความเชื่อ ด้วยความพอใจของตน ซึ่งเป็นแนวทางที่ผิดไปจากความเป็นจริง (Provus, 1969; Pandita, 1993)

แนวทางหนึ่งที่ชัดเจน ทั้งในหลักการบำบัดและการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบหลักความจริงที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ คือ อริยสัจ 4 และได้ทรงประกาศแนวทางแห่งไตรสิกขาไว้ คือ 1. ศีล ข้อปฏิบัติในการใช้ชีวิตให้ปกติสุข 2. สมาธิ ข้อปฏิบัติในการทำจิตใจให้สงบด้วยสมถะกรรมฐาน 3. ปัญญา คือ ข้อปฏิบัติในความดับทุกข์ด้วยวิปัสสนากรรมฐาน กล่าวได้ว่าทำอริยมรรคให้สมบูรณ์ด้วยสติ สมาธิ และปัญญาด้วยตนเอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักความเชื่ออย่างหนึ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมานานในทั่วทุกภาคของประเทศ จนมีความกลมกลืนกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติอาจมีความแตกต่างไปบ้างตามท้องถิ่น แต่ก็ถูกใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเสมอมา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2557) หลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของทาน ศีล มีอยู่เป็นปกติตามวัตรวาทธรรมทั่วไป แต่สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นยังมีอยู่น้อยมากเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะ วัดหรือสถานปฏิบัติธรรมที่เป็นสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีศักยภาพ สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้ตลอดเวลา มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรมแก่ผู้มีความสนใจ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้แก่พระอานนท์ถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจในการปฏิบัติธรรมว่า สถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีความเป็นสปปายะหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นไปแห่งจิต หมายถึง เป็นที่สบาย และเป็นอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมถะและวิปัสสนา มี 7 ประการ คือ 1) อาวาส 2) โคจรคาม 3) การพูดคุย 4) บุคคล 5) อาหาร 6) ฤดู 7) อิริยาบถ สปปายะหรือสภาพแวดล้อมกล่าวได้ว่ามีส่วนสำคัญมากที่จะเป็นเหตุปัจจัยต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม (พระธรรมธีรราชมหามุนี โชติกญาณสิทธิ, 2538) แม้ว่าหลักการพระพุทธศาสนาจะแนะนำให้ผู้นั้นถึงการพ้นทุกข์ด้วยตัวเองก็ตาม หากขาดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมก็ไม่ว่าจะทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมบรรลุเป้าหมายได้ (พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต มหาสิริยาตอ, 2549) และด้วยการนำแนวทางตามหลักการดังกล่าวมาพัฒนาศักยภาพ ให้วัดหรือสถานปฏิบัติธรรมต่าง ๆ แนวทางการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้นักปฏิบัติธรรมสามารถเข้าถึงและยอมรับได้ในวงกว้าง

วัดป่ารัตภูมิ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ณ เลขที่ 175 หมู่ที่ 7 ตำบลรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา บนเนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน ด้วยการบริจาคของนางเชือน เพ็งผ่อง และคณะญาติธรรมผู้มีจิตศรัทธาร่วมสร้างร่วมถวายปัจจัยสร้างเสนาสนะชั่วคราวไว้ กับพระครูสมุห์เอกศักดิ์ ฐานวิโร และคณะสงฆ์ จำนวน 7 รูป โดยใช้ชื่อเดิมว่า สำนักปฏิบัติธรรมสามัคคีธรรม และได้พัฒนามาเป็นลำดับ จนขอจัดตั้งเป็นวัด และได้รับจัดตั้งถูกต้องเป็นวัดป่ารัตภูมิ วิธีการสอนวิปัสสนากรรมฐานของ วัดป่ารัตภูมิ มีวิธีการปฏิบัติที่อาศัยการกำหนดตามหลักสติปัฏฐาน 4 แต่มีการประยุกต์ให้กระชับและใช้เวลาสั้นลงตามการค้นคว้าในภายหลังจากรูปแบบเดิม คือ การแยกปฏิบัติและสอบอารมณ์ มาเป็นการปฏิบัติไปพร้อมกันโดยมีพระวิปัสสนาจารย์ นำปฏิบัติและคอยควบคุมการปฏิบัติทั้งการเดินจงกรม และการนั่งวิปัสสนาภาวนา ตลอดทั้งวันเริ่มตั้งแต่เวลา 9.00 – 17.00 น. ของทุกวัน ผู้ปฏิบัติสามารถมาปฏิบัติได้ทุกวัน เมื่อเห็นว่ามีอินทรีย์แก่กล้า พระวิปัสสนาจารย์จะเรียกสอบอารมณ์ ด้วยการฝึกจิตโดยใช้ความกลัวเป็นอารมณ์ในป่าช้าเป็นขั้นต่อไป การสอบอารมณ์ในสำนักปฏิบัติธรรม วัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา มีการอธิบายอารมณ์ผู้ปฏิบัติโดยใช้การสอบอารมณ์ตามลำดับวิปัสสนาญาณ 16 และมีการปฏิบัติไปตามการพัฒนาของผู้ปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน

ปัจจุบัน วัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีวันหยุด จนเป็นเหตุให้มีผู้เข้ามาปฏิบัติมากมายทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา ผู้วิจัยได้มีโอกาสติดตามคณะวิปัสสนาจารย์ไปฝึกสอนด้วยวิธีการเดียวกันในหลายสถานที่ เช่น ในหน่วยงาน โรงเรียน โรงพยาบาล เรือนจำ และในต่างประเทศ ได้ผลเห็นประจักษ์ถึงการปฏิบัติที่เป็นสากล ประกอบกับรูปแบบการจัดการ การปฏิบัติที่ใช้เวลาสั้นเหมาะสมกับยุคสมัย แต่ปัญหาและอุปสรรคด้วยสภาพแวดล้อมที่มีผู้สนใจต่อการปฏิบัติเพิ่มขึ้นสูงมากจากสถานการณ์โรคระบาด และความเครียดทางสังคม วิปัสสนาจารย์และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติเริ่มไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นตัวอย่างในการแก้ปัญหาความเข้าใจผิดในการปฏิบัติ ให้กับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมด้วยอาศัย การพัฒนาศักยภาพตามแนวทางที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้กล่าวไว้ด้วยหลักสัปปายะทั้ง 7 ประการ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักคัมภีร์ ยกระดับการศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 กับโลกสมัยใหม่ ส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้วิจัยวิปัสสนาจารย์ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา เหมาะสมกับการฝึกอบรมและให้ความรู้เรื่องวิปัสสนากรรมฐาน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาจิตใจตามหลัก ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งแก่นักปฏิบัติธรรมและประชาชนทั่วไป สามารถนำประสบการณ์จากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิตทั้งใน ระดับโลกียธรรม คือทางโลก ตลอดถึงระดับโลกุตระธรรม คือมรรค ผล นิพพาน นำมาซึ่งความสงบในสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักการที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

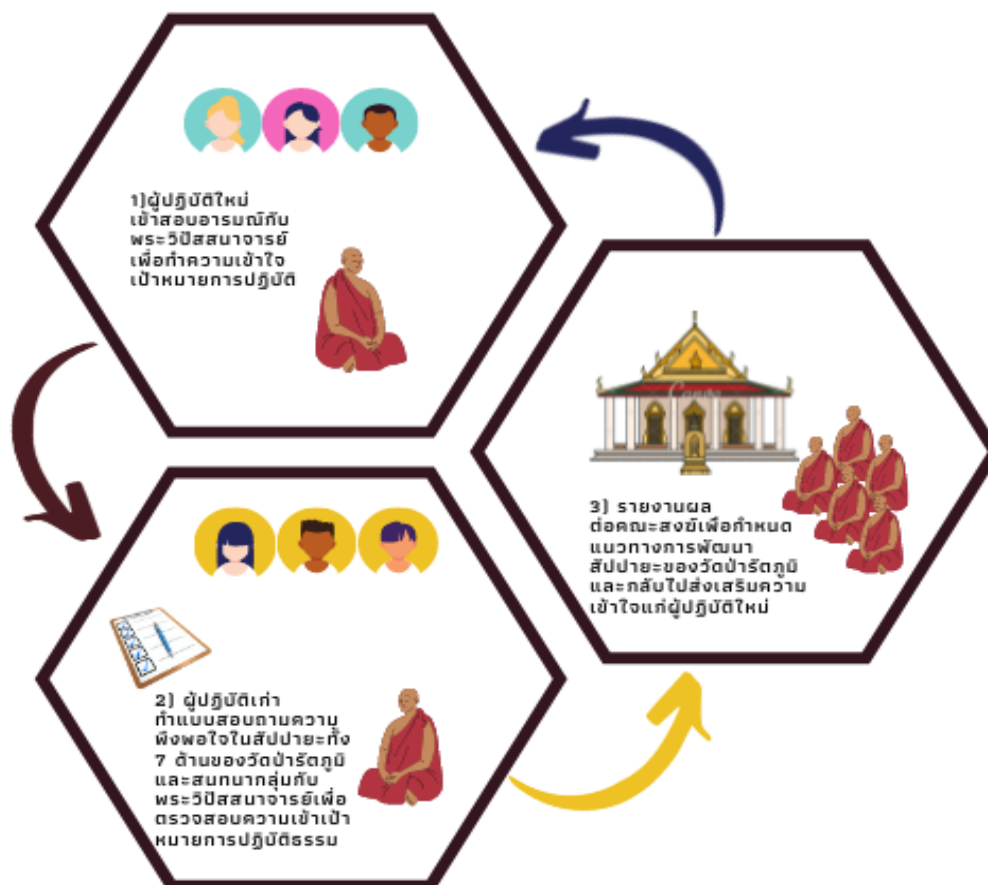
การทบทวนวรรณกรรม

การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ที่จะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติธรรม โดยผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2552) ด้วยเรื่องการเป็นผู้มีตนได้พัฒนาแล้ว 4 ด้าน อัน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา โดย 4 ด้าน ที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ ศาสนธรรม กรณีศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตัวอย่าง 5 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 2. วัดโสมนัสวิหาร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 3. วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 4. วัดป่านานาชาติ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 5. วัดถ้ำสุเมโน กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง (สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง, 2548)

สรุป คุณสมบัติสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ในระเบียบมหาเถรสมาคมและระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่สอดคล้องกันคือ สำนักปฏิบัติธรรมที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติสำคัญ คือ มีสัปปายะ 7 มีผลต่อความยั่งยืนแนวพุทธต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยนำหลักสัปปายะ 7 มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม และนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตนภูมิ จ.สงขลา ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกต และการออกแบบสอบถาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลประเด็นต่าง ๆ และนำข้อมูลทั้งสองมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชื่อมโยง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข การพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ตามลำดับ คือ เก็บข้อมูลวิจัย ผู้ผ่านเข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐานประจำวันของวัดป่ารัตนภูมิ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึง 1 กันยายน พ.ศ. 2564 จำนวน 268 คน ด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในข้อมูลเชิงเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ข้อมูลการสัมภาษณ์บันทึกการสังเกต และการสนทนากลุ่มใช้วิเคราะห์เชิงคุณภาพ ส่วนแบบสอบถามเป็นข้อมูลจำนวนใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS Statistical Package for Social Sciences) ใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – SD) เครื่องมือที่

ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (In-depth-interview) แบบสอบถาม (Google Form) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) นำข้อมูลมาประเมินผลวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมหรือสัปปายะทั้ง 7 ด้าน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) จัดกระบวนการเพื่อวิเคราะห์จัดทำแผนโดยใช้วิธีประเมินผลโดยเทคนิค (CIPP Model) เพื่อประเมินผลออกมาเป็นการจัดการในด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านการผลิต (Product) และด้านผลกระทบ (Impact) และเทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนานโยบายเพื่อนำเสนอ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตนภูมิให้สามารถแก้ปัญหาความเข้าใจเป้าหมายของผู้ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริงต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษามาจากในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรคได้พบว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นไปเพื่อการสนับสนุนการการปฏิบัติธรรมตามหลักคัมภีร์ ที่จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติพึงได้รับ 7 ประการ อันได้แก่ สถานที่และธรรมชาติในการปฏิบัติธรรม คือ อาวาสสัปปายะ สภาพชุมชนและการเดินทางไปมา คือ โคจรสัปปายะ การสนทนากันและกันภายในสำนักปฏิบัติธรรม คือ ภัสสะสัปปายะ บุคลากรและกัลยาณมิตรภายใน คือ บุคคลสัปปายะ อาหารและการบริโภค คือ โภชนสัปปายะ ฤดูกาลและอากาศ คือ อุตุสัปปายะ รูปแบบอิริยาบถเหมาะสม คือ อิริยาบถสัปปายะ

ดังนั้น เมื่อแนวทางการพัฒนาได้เป็นไปตามหลักการปฏิบัติและสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องตรงหลักแนวทางที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา สำนัก ก็จะสามารถพัฒนานโยบายไปได้เป็นระบบส่งเสริมความสะดวกให้ผู้ปฏิบัติได้ผลการปฏิบัติทั้งสมถะและวิปัสสนา คือ หลักสัปปายะ 7 ด้วยรูปแบบวัดที่จะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมตามที่ระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดได้ส่งเสริมให้วัดที่มีการปฏิบัติธรรมให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบ พ.ศ. 2543 โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณา 5 ข้อ คือ 1. วัดหรือที่พัทธสงฆ์ 2. มีสัปปายะ 3. เคยเป็นสำนักปฏิบัติธรรมมาก่อน 4. เจ้าอาวาสเป็นพระวิปัสสนาจารย์หรือส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐานสูตร 5. มีหลักฐานถูกต้อง สรุปว่า ระเบียบของมหาเถรสมาคมกำหนดรูปแบบสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมมีรูปแบบประกอบด้วยสัปปายะ 7 ที่จะส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในสำนัก จากการสัมภาษณ์เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม สนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม พบว่า วัดป่ารัตนภูมิสามารถใช้คุณสมบัติสัปปายะ 7 ครบถ้วน เพื่อส่งเสริมผู้ปฏิบัติให้เข้าใจและนำการปฏิบัติไปได้จริงในชีวิต

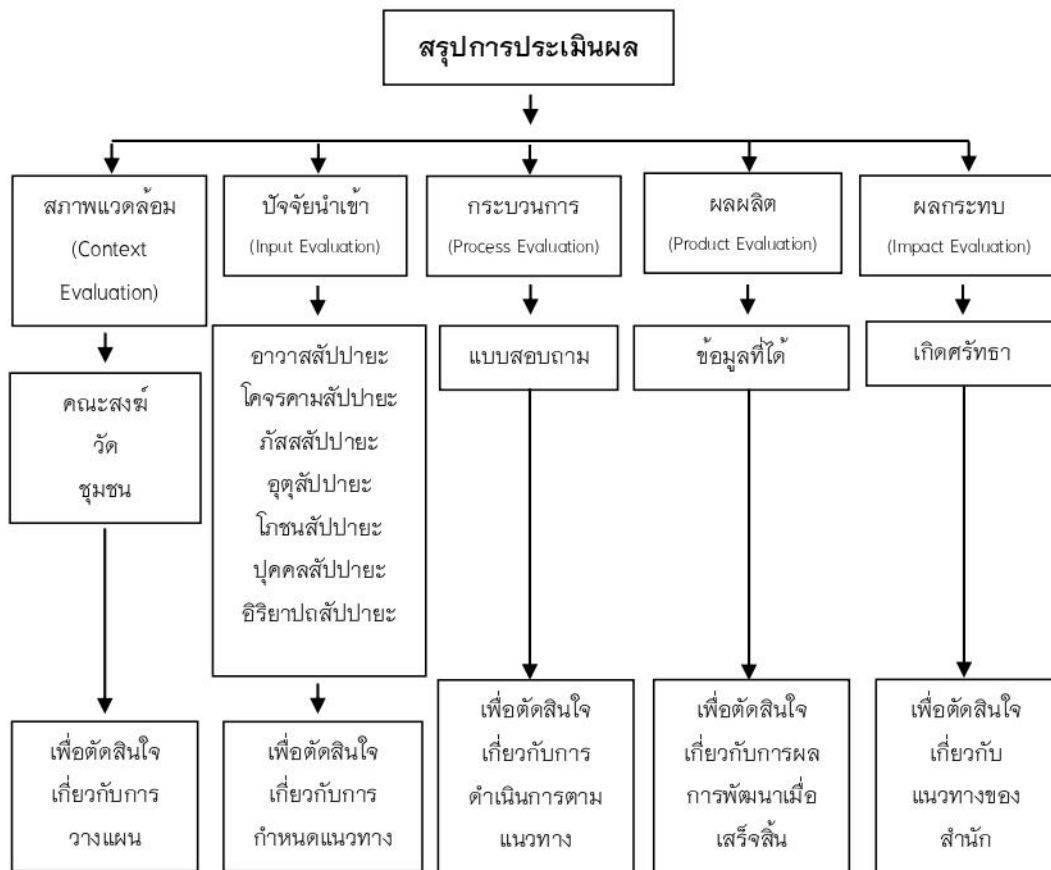
อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเอกสารตามหลักการในทางคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และตามระเบียบมหาเถรสมาคมรวมทั้งหลักเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด ให้สถานที่ที่มีความเหมาะสม

แก่การปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยสัปปายะ 7 อันเป็นธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล สะดวก สบาย เป็นที่พอใจต่อผู้ปฏิบัติธรรมในการประพฤติวัตรปฏิบัติแก่การเจริญภาวนา นำไปสู่แนวทางการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย ทำแบบสอบถาม จะสามารถเห็นได้ว่า ในสภาพปัจจุบันวัดป่ารัตภูมิ มีการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นรูปแบบตามแนวทางสอดคล้องกับหลักการของสัปปายะ 7 และได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตภูมิ โดยประเมินสรุปผลการวิจัยโดยใช้เทคนิค (CIPPI Model) เพื่อความสอดคล้องทางการวิจัยด้วยการใช้คำถามสอดคล้องกับสัปปายะ 7 วัดสามารถมีแนวทางการพัฒนาเป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน ในเวลา 6 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ที่ทางวัดป่ารัตภูมิได้มีมติแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ 22 สามารถสร้างแนวทางความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเข้าใจเป้าหมายประโยชน์ของการปฏิบัติธรรมทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะวิปัสสนากรรมฐาน และส่งเสริมศรัทธาไปพร้อมกัน (Sayadaw, 1992; Tan & Damnoen, 2020) เพื่อพัฒนาให้การดำเนินชีวิตมีสุขภาวะจิตใจที่ดีขึ้นไปสู่การพัฒนาสังคม สามารถปฏิบัติจนหลุดพ้นจากอบายต่างๆ (พระมหากิตติธัมมมุนี, 2564) นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมากมาย ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท (Damnoen, 2021) พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ชีวิตประจำวันเป็นไปอย่างปกติสุข (อุไรพร ประชาบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2564) การบูรณาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปใช้ด้วยความรอบคอบ และมีสติระลึกรู้ตัวอย่างสม่ำเสมอสามารถพัฒนาตนเองได้ในทางที่เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยหลักการ CIPPI Model ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 CIPPI Model

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่จะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นกระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งพบว่า คณะสงฆ์ วัด และชุมชน ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนวัดป่ารัตนมัจฉาปัจจุบัน

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยป้อนเข้าในที่นี้ คือ สัปปายะทั้ง 7 หมายถึง 1) ภายในสภาพแวดล้อมสงบ (อาวาส) 2) เดินทางสะดวก (โคจรคาม) 3) อาหารเพียงพอ (โภชนะ) 4) มีความร่มรื่น (อุตุ) 5) พระวิปัสสนาจารย์เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติธรรม (ปุคคละ) 6) มีการศึกษาและปฏิบัติตามข้อวัตรสอดคล้องกับหลักคัมภีร์พุทธศาสนา (ภัสสะ) 7) แนวทางการปฏิบัติถูกต้องตามหลักการเจริญสติปัญญา 4 ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ผลเป็นความสงบใจด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (อิริยาปถ)

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบ

และผู้ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความเห็นของผู้ปฏิบัติในสัปดาห์ที่ 7 ด้าน

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินงานว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยนำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ จากข้อมูลที่ได้

5) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลกระทบในระยะยาวที่เป็นผลผลิตของความสำเร็จ จากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อหลักสัปดาห์ที่ 7 พบว่ามีประชาชน ศรัทธา ต่อการปฏิบัติของวัดป่ารัตนภูมิเพิ่มมากขึ้น

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมต่อการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานตามหลักการที่ปรากฏในพระพุทธานุญาตอาศัยสัปดาห์ที่ 7 เป็นปัจจัยขับเคลื่อนกระบวนการให้ทราบผลแน่ชัดจากการสำรวจผ่านแบบสอบถาม ส่งผลให้เห็นได้ชัดถึงความก้าวหน้าอันเป็นผลผลิตสูงสุดของการเป็นสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา อย่างชัดเจน สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามเป้าหมายในหลักการปฏิบัติธรรม นำมาซึ่งศรัทธาต่อพระพุทธานุญาตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม

1.1 วัดที่ต้องการพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะสำนักที่จะสอนในแนวทางวิปัสสนาภาวนาควรปฏิบัติหลักสัปดาห์ที่ 7 เพื่อสอดคล้องกับหลักคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ตามระเบียบมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนด

1.2 ในปัจจุบันมีผู้สนใจการปฏิบัติมากขึ้นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ วัดควรมีระบบการบริหารจัดการผ่านระบบออนไลน์ เพื่อจัดการและสามารถประเมินทรัพยากรล่วงหน้า ทั้งยังจัดเก็บข้อมูล ให้การศึกษาและติดตามผลผู้ปฏิบัติ สอบอารมณ์ ทั้งก่อนหลังปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

1.3 เมื่อมีการปฏิบัติแบบเปิดทุกวัน การจำกัดคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติจึงทำได้ยาก ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ เอกสาร ป้ายบอก ข้อจำกัดและแนวทางการปฏิบัติทั้งภายในและภายนอกสำนักผ่านสื่อต่าง ๆ

2. ด้านการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน วิปัสสนา ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสอดคล้องกับหลักทางคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ระเบียบมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด

2.2 ควรมีการศึกษา เพื่อติดตามผลการปฏิบัติธรรมทั้งผ่านระบบออนไลน์ และแบบปกติใน สำนักฯ ด้วยสอบอารมณ์ บรรยาย ให้ความรู้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมธีรราชฆาณิก (โชดก ญาณสิทธิ). (2538). *หลักและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน*.

(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 27).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากิตติธัญญ์ สุกิตติเมธี. (2564). การวิเคราะห์แนวทางดเว้นจากความเลื่อมในปรางาสูต.

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 84–95.

พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต (มหาสิสยาตอ) (2549). *มหาสติปัฏฐานสูตรทางสุนิพพาน*.

(พระคันธสารากิวงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ไทยรายวันการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง. (2548). *เอกสารชุดโครงการวิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อการพัฒนาการศึกษา*

และการเผยแผ่ศาสนาธรรม ลำดับที่ 5 วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัด

ปทุมธานี การเผยแผ่ศาสนาธรรมดีเด่น. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

อุไรพร ประชาบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2564). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอานาปานสติกับ

ไตรลักษณ์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*,

7(2), 1–12.

Damnoen, P.S. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk

Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist

College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.

Pandita, S. U. (1993). *In This Very Life* (2nd ed). Kandy: Buddhist Publication Society.

- Provus, M. M. (1969). *Discrepancy Evaluation for Educational Program Improvement and Assessment*. Berkeley, California: McCutchat.
- Sayadaw, M. (1992). *The Satipatthana Vipassana Meditation*. Yangon: Buddha Sasana Nuggaha Organization.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.